

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 februari 1929 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 75, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

Härigenom förordnas, att 14 § i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

14 §.

1. Varder i — — — länsstyrelsens prövning.

Beslut, som sålunda underställes, skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Beslut angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp må ej ogillas på den grund att dylik förmån anses bestämd till för lågt belopp, med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Vägras fastställelse, skall skäl därtill uppgevas.

Om beslut — — — hos länsstyrelsen.

2. Finner länsstyrelse, att avlöning, pension, familjeunderstöd eller begravningshjälp av polisdistrikt eller landsting bestämts till belopp, som uppenbarligen icke är skäligt, eller att polisdistrikt eller landsting eljest uppenbarligen åsidosätter sina åligganden enligt denna lag, skall länsstyrelsen hos polisdistriktet eller landstinget göra framställning om rättelse.

Vidtages ej — — — vite fälla.

Denna lag skall träda i kraft dagen efter den, då densamma enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehafat fyra i anledning av propositionen inom riksdagen väckta motioner, nämligen inom första kammaren:

nr 257 av herrar *Westman* och *Larsson, Johan August*, samt inom andra kammaren:

nr 389 av herr *Wiklund* i Byske,

nr 394 av herr *Johansson* i Väby *m. fl.* och

nr 395 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*

I motionen I: 257 och den därmed likalydande motionen II: 395 hemställas, dels att 14 § 1 mom. polislagen erhåller sådan formulering, att beslut angående avlöning, pensionering m. m. i avseende å befattningshavare vid polisväsendet skall anmälas för länsstyrelsen och att beslut, som sålunda anmäles, skall av länsstyrelsen antingen oförändrat fastställas eller hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande, dels ock att 14 § 2 mom. andra stycket ändras därhän, att om erforderlig åtgärd ej vidtages i anledning av länsstyrelsens framställning, skall länsstyrelsen anmäla förhållandet hos Kungl. Maj:t, som förordnar i ärendet. Tillika har anhållits, att utskottet ville utarbета förslag till härför erforderliga lagtextändringar.

I motionen II: 389 yrkas avslag å propositionen.

Slutligen hemställas i motionen II: 394, att riksdagen med godtagande av vad Kungl. Maj:t föreslagit samtidigt ville besluta ett tillägg till 14 § polislagen av innehåll, att länsstyrelsen icke må äga befogenhet att vägra fastställelse av polisdistrikts beslut angående avlöning till fjärdingsman, därest parterna äro om lönen ense och den antagne fjärdingsmannen prövas innehava för tjänstens behöriga fullgörande erforderliga kvalifikationer. Därjämte har anhållits, att utskottet ville utarbета erforderlig lagtext.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag och de av motionärerna gjorda yrkandena, får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet respektive till motionerna.

Gällande bestämmelser om underställning av beslut enligt polislagen m. m.

I 14 § polislagen meddelas bestämmelser om underställning av vissa beslut enligt polislagen samt om länsstyrelsens prövningsrätt beträffande dessa beslut m. m. Beslut, som fattas i polisdistrikt eller av landsting i avseende å befattningshavare vid polisväsendet angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp eller i fråga, huruvida viss befattning skall vara ordinarie, skall underställas länsstyrelsens prövning. Beslut, som sålunda underställas, skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Vägras fastställelse, skall skäl därtill uppgivas (14 § 1 mom.). Finner länsstyrelse, att avlöning, pension, familjeunderstöd eller begravningshjälp av polisdistrikt eller landsting bestämts till lägre belopp än som kan anses skäligt eller att polisdistrikt eller landsting eljest uppenbarligen åsidosätter sina åligganden, skall länsstyrelsen hos polisdistriktet eller landstinget göra framställning om rättelse. Vidtages ej i anledning av länsstyrelsens framställning erforderlig åtgärd, äger länsstyrelsen förordna därom. Finnes det vara av nöden, må länsstyrelsen förelägga lämpligt vite och fälla till sådant vite (14 § 2 mom.).

De ändringar i polislagens 14 §, vilka föreslås i propositionen, avse dels 1 mom. andra stycket, där andra punkten tillagts, och dels 2 mom. första stycket, där orden »belopp som uppenbarligen icke är skäligt», skola träda i stället för de nuvarande orden »lägre belopp än som kan anses skäligt». Förslaget innebär således, vad angår länsstyrelsens rätt att vägra fastställelse å underställt beslut om avlöning på den grund att avlöningen anses bestämd till för lågt belopp, att denna rätt begränsas till de fall, där beloppet uppenbarligen icke är skäligt.

Propositionen.

Propositionen är föranledd av en riksdagens skrivelse i ämnet den 24 februari 1928 (nr 37), däri riksdagen anhöll om skyndsamt utredning, på vad sätt sådan ändring i polislagen kunde åvägbringas, att den länsstyrelsen tillkommande prövningsrätten beträffande beslut om avlöning åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. kunde begränsas, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föranledas. Över riksdagens skrivelse hava utlåtanden infordrats från länsstyrelserna i samtliga län, varjämte yttrandet avgivits av styrelsen för svenska landskommunernas förbund och svenska polisförbundet. Vissa länsstyrelser hava vid sina utlåtanden fogat yttrandet från landsfogdar och landsfiskaler med flera. En framställning i ämnet har även gjorts av riksförbundet för fjärdingsmän och polismän.

Den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen, att länsstyrelserna så gott som enhälligt uttalat sig mot en rubbning av de nu ifrågakvarande bestämmelserna om länsstyrelsens prövningsrätt beträffande beslut om avlöning åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. De skäl, som länsstyrelserna anfört till stöd för denna mening — sammanfattade å s. 10 o. f. i propositionen — förtjäna givetvis det största beaktande. Då utskottet likväl, ehuru icke utan tvekan, ansett sig böra förorda en lagändring, har därtill väsentligen bidragit en önskan att i möjligaste mån söka mildra den motsättning mellan statliga och kommunala intressen, som framträtt vid tillämpningen av nämnda bestämmelser. Enligt utskottets mening är det av stor vikt, att genomförandet av polislagen sker så, att ovilja icke alstras mot den nya lagen. Å andra sidan måste emellertid, såsom departementschefen erinrat, bestämt fasthållas, att den förbättring i ekonomiskt avseende, som man genom polisreformen velat tillerkänna fjärdingsmän och andra polismän, icke får äventyras. Förbises må ej, att därest avlöningen för befattningshavarna vid polisväsendet komme att hållas i underkant, det bleve svårare att tillgodose önskemålet att förse polisväsendet med fullt lämpliga arbetskrafter, ett önskemål, vars förverkligande utgjort ett av huvudsyftena med polislagen.

Utskottet.

Av de förslag till ändring av ifrågakvarande bestämmelser, som nu bragts inför riksdagens prövning genom propositionen och de i anledning därav väckta motionerna, innefatta de i motionerna I: 257 och II: 395 framförda en nyhet, som utskottet icke kan förorda. Skäl torde nämligen ej föreligga att betaga länsstyrelserna deras ifrågakvarande befogenheter och överflytta desamma å Kungl. Maj:t. Vinsten för kommunerna av en dylik ordning bleve ock ringa, då frågorna i allt fall kunna bringas inför Kungl. Maj:ts avgörande genom besvär. Däremot kunde en lagändring i denna riktning lätt nog leda till, att

Kungl. Maj:t komme att besväras med en mängd ärenden, som eljest icke skulle hava blivit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Det i motionen II:394 väckta förslaget att borttaga länsstyrelsens prövningsrätt angående avlöning till fjärdingsman för det fall, att polisdistriktet och fjärdingsmannen äro om lönen ense och fjärdingsmannen prövas innehava för tjänstens behöriga fullgörande erforderliga kvalifikationer, fann utskottet år 1928 i sitt av riksdagen godkända utlåtande ägnat att ingiva betänkligheter. Det kunde inträffa, anförde utskottet, att en sökande till en fjärdingsmansbefattning, därest han ville komma i åtanke, icke hade annat val än att antaga den lön, som kommunen erbjöde honom, även om lönen vore uppenbart oskälig. Att i sådana fall en viss fara föreläge för att fjärdingsmannen kunde komma att åsidosätta sin tjänst för annan förvärvsverksamhet vore tydligt. Även departementschefen har avvisat förslaget. Han framhåller, att en dylik begränsning av prövningsrätten skulle kunna leda till återinförande av det ur flera synpunkter förkastliga systemet att till innehavare av fjärdingsmansbefattningar utse den lägst bjudande. Den uppfattning, som sålunda kommit till uttryck, finner sig utskottet desto hellre kunna biträda, som den nu föreliggande utredningen giver talande bevis för att enigheten mellan en kommun och dess befattningshavare vid polisväsendet kan vara mera skenbar än verklig.

Vad slutligen angår det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, att länsstyrelsens rätt att vägra fastställelse å underställt beslut om avlöning etc. på den grund att avlöningen anses bestämd till för lågt belopp skulle begränsas till de fall, där beloppet uppenbarligen icke är skäligt, ifrågasattes en liknande bestämmelse inom utskottet i fjol. Såsom utskottet då anförde, synes en sådan föreskrift ägnad att främja en mot kommunerna mindre sträng tolkning av lagen samtidigt som möjligheten för länsstyrelsen att ingripa reglerande, där så erfordras, är bibehållen. Tydligt är, att uppställandet av den nu föreslagna begränsningen icke innebär något frånträdande av regeln, att avlöningen skall vara skälig. På sätt departementschefen framhållit vinnes emellertid genom den föreslagna bestämmelsen, att beslut om avlöning kommer att ogillas endast då det är tydligt, att den beslutade avlöningen ligger under vad som med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter kan anses skäligt. Vid nu nämnda förhållanden anser utskottet sig böra tillstyrka den ändring i dessa bestämmelser, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;
samt
- 2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna, i den mån de ej kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under 1), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 maj 1929.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, greve *Spens*, *Larson* i Lerdala*, *Klefbeck*, *Schlyter*, *Svenson* i Eskhult*, *Öhman* och *Jonsson* i Lycksele;

från andra kammaren: herrar *Björkman**, *Nilsson* i Antnäs*, *Lindqvist* i Halmstad*, *Lindley**, *Johansson* i Brånalt, *Johanson* i Huskvarna, *Sjögren* och *Olsson* i Rimforsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Åkerman*, *Klefbeck*, *Schlyter*, *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley* och *Sjögren*, vilka ansett, att utskottets eget yttrande bort erhålla följande lydelse:

Den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen, att länsstyrelserna så gott som enhälligt uttalat sig mot en rubbning av de nu ifrågasattade bestämmelserna om länsstyrelsens prövningsrätt beträffande beslut om avlöning åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. De skäl, som länsstyrelserna anfört till stöd för denna mening — sammanfattade å s. 10 o. f. i propositionen — förtjäna också det största beaktande. Å andra sidan kan till förmån för en lagändring anföras önskvärdheten av att i möjligaste mån söka mildra den motsättning mellan statliga och kommunala intressen, som framträtt vid tillämpningen av nämnda bestämmelser. Enligt utskottets mening är det nämligen av stor vikt, att genomförandet av polislagen sker så, att ovilja icke alstras mot den nya lagen.

Av de förslag — — — — — Kungl. Maj:ts prövning.

Det i motionen II: 394 — — — — — skenbar än verklig.

Vad slutligen angår det av Kungl. Maj:ts framlagda förslaget, att länsstyrelsens rätt att vägra fastställelse å underställt beslut om avlöning etc. på den grund att avlöningen anses bestämd till för lågt belopp skulle begränsas till de fall, där beloppet uppenbarligen icke är skäligt, ifrågasattes en liknande bestämmelse inom utskottet i fjol. Såsom utskottet då anförde, synes en sådan föreskrift ägnad att främja en mot kommunerna mindre sträng tolkning av lagen samtidigt som möjligheten för länsstyrelsen att ingripa reglerande, där så erfordras, är bibehållen. Emellertid fann sig utskottet utan en närmare undersökning icke kunna taga en mera bestämd ställning till förslaget. Den undersökning, som numera på Kungl. Maj:ts föranstaltande ägt rum, synes hava bekräftat de betänkligheter, som redan förra året inom utskottet uttalades mot förslaget i fråga. Såsom departementschefen själv erinrat, måste bestämt fasthållas, att den förbättring i ekonomiskt avseende, som man genom polisreformen velat tillerkänna fjärdingsmän och andra polismän, icke får äventyras. Därest avlöningen för befattningshavarna vid polisväsendet kommer att hållas i underkant, blir det också svårare att tillgodose önskemålet att förse polisväsendet

med fullt lämpliga arbetskrafter, ett önskemål, vars förverkligande utgjort ett av huvudsyftena med polislagen. Då vidare efter den grundliga utredning i frågan, som med anledning av riksdagens skrivelse ägt rum, det måste antagas, att länsstyrelsernas uppmärksamhet blivit tillräckligt fäst på angelägenheten av att i möjligaste mån söka undvika en motsättning mellan statliga och kommunala intressen vid polislagens tillämpning, finner utskottet övervägande skäl tala för att ställa sig avvaktande och för närvarande icke skrida till någon ändring av ifrågavarande bestämmelser. Vid nu nämnda förhållanden anser utskottet sig icke böra tillstyrka den ändring i dessa bestämmelser, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; samt

2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna, i den mån de ej kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under 1), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2) av herr *Johansson* i Brånalt, som anfört:

Behovet av en mera enhetlig behandling av polisväsendets lönefrågor talar för en ändring av nuvarande bestämmelser, särskilt med hänsyn till kommuner, där antalet egentliga polisärenden är synnerligen ringa. Länsstyrelserna synas i vissa fall ha tagit intryck av en framträdande strävan att ersätta de nuvarande fjärdingsmännen med polismän, som helt skola ägna sig åt polisyrket, även då skäl för en förändring i denna riktning icke föreligga.

Det i motionerna I: 257 och II: 395 framförda förslaget att till Kungl. Maj:ts avgörande hänskjuta de fall, då vederbörande länsstyrelse icke anser sig kunna fastställa av kommunen fattat beslut, synes vara ägnat att främja ett avgörande av hithörande frågor efter mera ensartade principer, varvid samtidigt kommunernas självbestämmanderätt hävdas och det allmänna tillförsäkras fullt effektiv kontroll. Däremot torde Kungl. Maj:ts förslag innebära en alltför obetydlig ändring för att någon väsentlig förbättring ur kommunernas synpunkt av nu rådande förhållanden skulle kunna väntas bli följden.

I anslutning till det anförda hemställes,

1) att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag till nästa års riksdag i enlighet med de förslag, som framförts i motionerna I: 257 och II: 395; samt

3) att de i anledning av propositionen väckta motionerna, i den mån de ej kunna anses besvarade genom hemställan under 1) och 2), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.